

PERINTÖ JA TESTAMENTTI

*Vaimolleni Tertulle
ja lapsilleni Hannalle, Jooselle ja Lotalle*

PERINTÖ JA TESTAMENTTI

Käytännön käsikirja

Matti Norri

ALMA TALENT ■ Helsinki 2017

Seitsemäs, uudistettu painos

Copyright © 2017 Alma Talent Oy ja Matti Norri
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-3190-6
ISBN 978-952-14-3192-0 (sähkökirja)
ISBN 978-952-14-3191-3 (verkkokirja)

Kansi: Sirpa Puntti
Piirrokset: Ahti Susiluoto ja Markku Annila
Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print 2017 Liettua

Anna palautetta kirjasta: protoimitus@almamedia.fi

Sisällys

ALKUSANAT	V
SVENSKSPRÅKIGA FORMULÄR	XVI
LUKIJALLE	XVII
LYHENTEET	XIX

I AVIOLIITTOLAIN OMAISUUSJÄRJESTELMÄ

1 NYKYISEN AVIOLIITTOLAIN OMAISUUSJÄRJESTELMÄ	3
1.1 Omaisuuden erillisuus	3
1.1.1 Avioliiton purkautuminen avioeron kautta	4
1.1.2 Avioliiton purkautuminen puolison kuoleman johdosta	6
1.1.3 Sopimusvapaus avioliitossa	7
1.1.4 Lain säädökset	8
1.2 Avio-oikeus	8
1.2.1 Avio-oikeus avioliiton aikana	9
1.2.2 Luovutusvallan rajoitukset	10
1.2.3 Avio-oikeus avioliiton purkautuessa	11
1.2.4 Avio-oikeus avioerossa	12
1.2.5 Poikkeaminen avio-oikeudesta	16
2 AVIOEHTO	20
2.1 Yleistä	20

Sisällys

2.2	Avioehdon vaikutukset	21
2.3	Avioehtomalleja	22
2.4	Avioehdon voimaansaattaminen	33
2.5	Avioehdosta poikkeaminen pesänjaossa	34
2.6	Avioehdon peruuttaminen	35
3	PUOLISOIDEN VÄLISET OMAISUUDENSIRROT	36
4	AVOLIITTO.	37
4.1	Omaisuuksuhteet avoliitossa	37
4.2	Omaisisuuden erottelu avoliiton purkautuessa	44
4.3	Testamentti- ja sopimusmalleja avoliittoa varten	45
5	ASIAINHOITOVALTAKIRJA	52

II LAKIMÄÄRÄINEN PERIMYSJÄRJESTYS

1	OIKEUS SAADA PERINTÖ.	57
2	SUKULAISTEN PERINTÖOIKEUS:	
	ENSIMMÄINEN PARENTEELI	59
2.1	Rintaperilliset	59
2.2	Avoliiton ulkopuolella syntynyt lapsi.	61
2.3	Ottolapsi	61
3	PUOLISON PERINTÖOIKEUS	65
4	SUKULAISTEN PERINTÖOIKEUS: TOINEN JA KOLMAS	
	PARENTEELI	67
4.1	Toinen parenteeli.	67
4.2	Kolmas parenteeli	67
5	TOISSIJAISTEN PERILLISTEN PERINTÖOIKEUS.	70
5.1	Lesken osa.	70
5.2	Ensiksi kuolleen osa.	71

VIII

5.3	Poikkeaminen tasajaosta	72
5.4	Jos leskellä ei ole perillisiä.	73
6	VALTION JÄÄMISTÖSAANTO	74

III TESTAMENTTI

1	YLEISTÄ TESTAMENTISTA	77
1.1	Kuka voi tehdä testamentin?	79
1.1.1	Ikäraajat	79
1.1.2	Riittävä ymmärrys	79
1.2	Kenen hyväksi testamentti voidaan tehdä?	80
1.3	Mistä omaisuudesta testamentilla voidaan määrätä?	81
1.3.1	Yksinäisen testamenttausvalta	81
1.3.2	Naimisissa olevan testamenttausvalta	82
1.3.3	Lesken testamenttausvalta	83
2	TESTAMENTIN TEKEMINEN	93
2.1	Testamentin suunnitteleminen	93
2.2	Testamenttityypit ja niiden käyttäminen	94
2.3	Testamenttiteksti ja sen tulkinta	95
2.4	Testamentin allekirjoittaminen	99
2.5	Testamentin todistaminen	99
2.5.1	Kuka kelpaa testamentin todistajaksi?	100
2.5.2	Testamentin todistajan kuolema	103
2.5.3	Samanaikaisuusvaatimus	104
2.5.4	Mitä todistajan on tiedettävä testamentista?	105
2.5.5	Todistuslausuman sisältö	107
2.5.6	Todistuslausuman merkitys	108
2.6	Lisäys tai muutos testamenttiin	109
2.7	Testamentin olemassaolon todistaminen	109
2.8	Testamentin peruuttaminen	110
2.8.1	Peruuttaminen säädetyssä järjestyksessä	110
2.8.2	Peruuttaminen hävittämällä	110

Sisällys

2.8.3	Peruuttaminen muulla tavalla	111
2.8.4	Peruuttamisen peruuttaminen	113
2.8.5	”Peruuttamaton testamentti”	115
2.8.6	Keskinäisen testamentin peruutus	115
2.9	Hätätilatestamentti	116
2.9.1	Suullinen hätätilatestamentti	116
2.9.2	Omakätinen hätätilatestamentti	118
3	KESKINÄINEN TESTAMENTTI	120
3.1	Puolisoiden testamenttausvallan laajuus	121
3.2	Keskinäinen omistusoikeustestamentti	123
3.2.1	Toissijainen saaja	124
3.2.2	Käyttötilanteet ja verotus	125
3.2.3	Mallit	129
3.3	Keskinäinen hallintatestamentti	137
3.3.1	Lakiin perustuva hallintaoikeus	140
3.3.2	Hallintatestamentin ja käyttöoikeus- testamentin ero	140
3.3.3	Hallinta- ja käyttöoikeuden rekisteröiminen	141
3.3.4	Hallintatestamentin tuottama oikeus	142
3.3.5	Käyttötilanteet ja verotus	146
3.3.6	Mallit	147
3.4	Keskinäinen käyttöoikeustestamentti	154
3.4.1	Käyttötilanteet ja verotus	154
3.4.2	Mallit	155
4	YKSINÄISEN HENKILÖN TESTAMENTTI	160
4.1	Yleistä	160
4.2	Malleja	161
5	ERINÄISIÄ TESTAMENTTIMÄÄRÄYKSIÄ	165
5.1	Avio-oikeuden poissulkeminen	166
5.2	Eläke-etuuden antaminen	167
5.3	Ennakkojen huomioon ottaminen	169
5.4	Erityisesineiden antaminen	170

5.5	Haudan hoito ja haudaus	171
5.6	Edunvalvojan ja omaisuuden hoitajan määrääminen .	171
5.7	Hyväntekeväisyystarkoitukset	172
5.8	Irtaimisto	177
5.9	Koulutuslauseke	178
5.10	Lakiosamääräykset	179
	5.10.1 Oikeus maksaa lakiosa rahana	179
	5.10.2 Lakiosavaatimuksilta suojaaminen	179
5.11	Maatilan testamenttaaminen	181
5.12	Ohjeet hautauksesta	183
5.13	Onnettomuuslauseke	184
5.14	Perinnöttömäksi tekeminen	185
5.15	Testamentin peruutus	186
5.16	Ruumiin luovuttaminen yliopiston anatomian laitokselle ja elinluovutus	187
5.17	Toimeenpanijan määrääminen	190
5.18	Perillisten velat vainajille	190
5.19	Testamentin todistus, erityistapauksia	191

IV MUUT KUOLEMANVARAISJÄRJESTELYT

1	SYYTINKI	202
	1.1 Syytingin sisältö ja perustaminen	202
	1.2 Verotus	207
	1.3 Syytingin juridinen merkitys	207
	1.4 Syytingin kirjaaminen eli kiinnittäminen	208
2	KUOLEMANVARAISKAUPPA	210
3	LAHJA JA ENNAKKOPERINTÖ	217
	3.1 Lahja	217
	3.1.1 Käyttötilanteet ja verotus	217

Sisällys

3.1.2	Mallit	219
3.1.3	Lahjavero	225
3.1.4	Lahjaveron huojennus elinkeino- omaisuutta lahjoitettaessa	226
3.2	Ennakkoperintö	228
3.2.1	Mikä ennakkoperintö on?	228
3.2.2	Perittävän tarkoituksen tulkitseminen	232
3.2.3	Ennakkoperinnön arvostaminen: euro vai indeksi?	243
3.2.4	Palautusvelvollisuus	244
4	PERINTÖSOPIMUS PERITTÄVÄN ELÄESSÄ	245
4.1	Perinnöstä sopiminen perittävän eläessä	245
4.2	Perinnöstä luopuminen ennakkoperintöä vastaan	246
5	SUKUPOLVENYLITYS	249
5.1	Tilanteesta ja siihen sovellettavista säädöksistä	249
5.2	Suora lahja lapsenlapselle	251
5.3	Lahja lapsenlapselle, hallinta lapselle	253
5.4	Testamentti	256

V PESÄNSELVITYS JA PERINNÖNJAKO

1	PESÄNSELVITYS	263
1.1	Pesänselvitykseen kuuluvat tehtävät	264
1.2	Pesän haltuunotto	265
1.2.1	Kenellä on haltuunottovelvollisuus	266
1.2.2	Pesän haltuunottajan tehtävät	266
1.3	Yhteishallintoperiaate	267
1.4	Sopimus pesänselvittämisestä ja perinnön jakamisesta	269
1.5	Kuolinpesän jättäminen jakamattomaksi	271
1.6	Pesänselvittäjä	273
1.6.1	Milloin määrätään pesänselvittäjä?	273

1.6.2	Menettely pesänselvittäjää määrättäessä	274
1.6.3	Pesänselvittäjän tehtävät	276
2	PERUNKIRJOITUS	281
2.1	Mikä perunkirjoitus on?	281
2.2	Perunkirjoituksen pitoaika	281
2.3	Kenen on toimitettava perunkirjoitus?	283
2.4	Valmistautuminen perunkirjoitukseen	284
2.5	Läsnäolo perunkirjoituksessa	288
2.6	Perukirjan sisältö	290
2.7	Lisäperukirja	291
2.8	Omaisudelle perukirjassa pantava arvo	291
2.9	Muulla oleva omaisuus	293
2.10	Tarvitaanko alaikäiselle edunvalvoja perunkirjoitukseen?	293
2.11	Perukirjaan liitettävä sukuselvitys	295
2.12	Mallit	296
2.12.1	Vainajalla ei omaisuutta	296
2.12.2	Vainajan varat alle hautaus- ja perun- kirjoituskustannusten	297
2.12.3	Naimattoman perukirja (vainaja ei ollut avioliitossa)	300
2.12.4	Naimattoman perukirja (vainaja oli leski)	303
2.12.5	Ensiksi kuolleen puolison perukirja	306
2.12.6	Yksityiskohtainen malli: eri vaihtoehtoja selityksineen	315
2.12.7	Lisäperukirja	331
2.13	Perukirjan osakastietojen vahvistaminen	333
2.14	Perintöverotus	335
2.14.1	Perukirjan toimittaminen verotoimistoon	335
2.14.2	Perintöverotuksen lykkääminen	336
2.14.3	Perintöveron huojennus elinkeino- omaisuutta perittäessä	336
2.14.4	Yleinen veronhuojennus	337

Sisällys

2.14.5	Perintöveron järjestely eli verotuksen toimittaminen uudelleen	338
3	TOIMET ENNEN JAKOA	339
3.1	Testamentin tiedoksiantaminen	339
3.1.1	Miten ja kenelle testamentti annetaan tiedoksi?	339
3.1.2	Testamentin hyväksyminen sopimuksella . . .	341
3.1.3	Malleja tiedoksisaantitodistuksista	342
3.2	Testamentin hävittäminen	343
3.3	Testamentin moite	344
3.3.1	Mikä on testamentin moite?	344
3.3.2	Kuka voi moittaa testamenttia?	345
3.3.3	Kuinka testamenttia moititaan?	346
3.4	Lakiosavaatimus	347
3.4.1	Mikä on lakiosa?	347
3.4.2	Kenellä on lakiosa?	348
3.4.3	Lakiosan laskeminen	348
3.4.4	Lakiosan merkitys	355
3.4.5	Lakiosa ja testamentti	357
3.4.6	Lakiosa ja lahjanlupaus	359
3.4.7	Lakiosa ja ennakkoperintö: lakiosan täydennyskanne	359
3.4.8	Jäämistöön kohdistuvien jakovaateiden toteutusjärjestys	363
3.4.9	Lakiosan toteuttaminen	364
3.5	Velat ja ylivelkaisuus	365
3.5.1	Velkojen hoitaminen	365
3.5.2	Ylivelkaisuustilanne	366
3.6	Erityisjälkisaadoksen täytäntöönpano	366
4	OSITUS JA PERINNÖNJAKO	368
4.1	Vain yksi perillinen	368
4.2	Ositus	370
4.2.1	Omaisuuksien erottelu	370

4.2.2	Yhteisen omaisuuden jako	371
4.2.3	Tasinkojako	372
4.3	Lesken asema	389
4.4	Perinnönjako	392
4.4.1	Lähtökohdat	392
4.4.2	Omaisuus, jota ei voida jakaa.	394
4.4.3	Sopimusjako	397
4.4.4	Pesänjakajan toimittama jako	400
4.5	Alaikäinen pesänosakas	416
4.6	Perintökaaren 25 luvun säännökset maatalan jaosta.	417
4.6.1	Millaiseen maatalaan perintökaaren 25 lukua sovelletaan?	418
4.6.2	Kuka voi saada maatalan perintökaaren 25 luvun nojalla?	419
4.6.3	Maatalan saantiehdot	420
4.6.4	Menettely	420
4.6.5	Perintökaaren 25 luvun rajoitukset	421
4.6.6	Viljelyvelvoite	422
4.7	Malli: perinnönjakokirja.	423
4.8	Perinnönjaon voimaantulo	428
4.9	Omaisuuden siirtäminen saajan nimiin	430
4.9.1	Rahat ja muut sijoitukset pankissa	431
4.9.2	Auto	432
4.9.3	Asunto-osake	432
4.9.4	Lainhuuto	434
LOPPUSANAT		437
ASIAHAKEMISTO		447

Svenskspråkiga formulär

I 2.3.1	Äktenskapsförord, som utesluter giftorätten helt och ömsesidigt	23
I 2.3.4	Äktenskapsförord, som utesluter egendom som någondera parten äger före äktenskapet eller senare ärver	30
I 2.3.5	Äktenskapsförord, som har olika bestämmelser för den händelse att äktenskapet upplöses genom den ena makens död och genom äktenskapsskillnad	31
I 2.3.6	Äktenskapsförord, giftorätten återställs	32
I 5	Generell fullmakt	53
III 3.2.3	Inbördes äganderättstestamente	130
III 3.3.6	Inbördes testamente med besittningsrätt; basmodell	148
III 3.3.6	Inbördes testamente med besittningsrätt; särskilda förordnanden	152
III 5.1	Testamente; uteslutande av giftorätten	166
III 5.3	Testamente; förordnande om förskottsarv	169
III 5.13	Testamente; olycksklausul	185
III 5.17	Förordnande av testamentsexekutor	190
III 5.19	Testamentsvittnenas intyg	192
IV 1.1	Köpebrev för fastighet med sytningsklausul	205
IV 5.3	Gåva till barnbarn, besittningsrätten övergår till barnet	254
V 2.12.2	Bouppteckningsinstrument i dödsbo med minimala tillgångar	299
V 2.12.5	Bouppteckningsinstrument, basmodell	310
V 4.2.3	Avtal om avvittring, arvskifte och boets besittning efter den först avlidna maken	379